

V2001-17 21.02.2001

Konkurranseloven § 3-9 - dispensasjon fra § 3-1 - Den Norske Advokatforening - fastprisordning på førstegangskonsultasjon

Sammendrag:

Medlemmene i Den Norske Advokatforening innvilges dispensasjon fra forbudet mot prissamarbeid i konkurranseloven for å samarbeide gjennom foreningen om fast pris på tjenesten førstegangskonsultasjon hos advokat for salg til privatpersoner. Vedtaket trer i kraft straks og gjelder frem til 1. mars 2006.

Konkurransetilsynet viser til tidligere korrespondanse i forbindelse med Den Norske Advokatforenings (Advokatforeningens) fastprisordning på førstegangskonsultasjon, senest foreningens brev av 17. mars 2000. Vi viser også til telefonsamtale med Advokatforeningens Stene 9. februar 2001 samt til informasjon på foreningens hjemmeside på Internett. <http://www.jus.no/dna>

Bakgrunn

Advokatforeningen er en interesseorganisasjon med ca. 5.000 medlemmer, og medlemsmassen utgjør ca 90 % av advokatene i Norge. Foreningen er tilsluttet Norges Juristforbund. Det eksisterer ikke tariff eller faste satser for utføringen av advokattjenester på privat basis, og hver advokat beregner selv sitt salær. Ved salærberegning vil forhold som oppdragets omfang, vanskelighetsgrad, betydning og utfall vektlegges.

Imidlertid samarbeider Advokatforeningens medlemmer om en ordning med fast salær for førstegangskonsultasjon med inntil 30 minutters varighet. Hensikten med ordningen er å gi privatpersoner anledning til en kort førstegangs rådgivning hos advokat uten å være usikker på hva dette vil koste. Den faste prisen på førstegangskonsultasjon er satt til 1 % av Folketrygdens grunnbeløp, og utgjør i dag ca kr 500,-.

I brev av 9. mai 1975 innvilget Prisdirektoratet dispensasjon fra forskriftene av 1. juli 1960 om konkurransereguleringer av priser og avanser slik at Advokatforeningen kunne benytte fast pris på førstegangskonsultasjon. Dispensasjonens varighet ble ikke avgrenset, og vedtaket gjelder fortsatt.

Lov av 11. juni 1993 nr. 65 om konkurranse i ervervsvirksomhet (konkurranseloven) avløste prisloven av 1953 da den trådte i kraft 1. januar 1994. Vedtak i medhold av konkurranseloven skal i alminnelighet treffes for et bestemt tidsrom, jf. § 1-6. I Ot.prp. nr. 41 (1992-93) forutsettes det at vedtak som er truffet med hjemmel i prisloven og videreført i henhold til konkurranseloven § 7-2 annet ledd, skal gjennomgås av konkurransemyndighetene. På denne bakgrunn går Konkurransetilsynet gjennom enkeltvedtak som er gitt varighet inntil videre. I brev av 9. mars 2000 varslet Konkurransetilsynet om at dispensasjonen gitt til Advokatforeningen for samarbeid om en fastprisordning på førstegangskonsultasjon ville bli vurdert på nytt.

Forholdet til konkurranseloven

Konkurranseloven § 3-1 første ledd forbyr to eller flere ervervsdrivende for salg av varer eller tjenester ved avtale, samordnet praksis eller på annen måte som er egnet til å påvirke konkurransen, fastsette eller søke å påvirke priser, avanser eller rabatter bortsett fra vanlig kontantrabatt.

Den faste prisen på førstegangskonsultasjon bestemmes av representantskapet i Advokatforeningen. Representantskapet har 25 medlemmer og består hovedsakelig av rettsformenn fra de ulike kretsene. På denne måten er det indirekte Advokatforeningens medlemmer som fastsetter prisen på førstegangskonsultasjon gjennom valg av rettsformennene. Siden det her dreier seg om et samarbeid om pris på advokattjenester for salg, legger Konkurransetilsynet til grunn at fastprisordningen på førstegangskonsultasjon rammes av forbudet i konkurranseloven § 3-1 første ledd.

Konkurransetilsynet kan med hjemmel i konkurranseloven § 3-9 dispensere fra forbudene i konkurranseloven dersom minst ett av følgende vilkår er oppfylt:

- a) konkurransereguleringen innebærer at konkurransen i vedkommende marked forsterkes,
- b) det må forventes effektivitetsgevinster som mer enn oppveier tapet ved konkurransebegrensningen,
- c) konkurransereguleringen har liten konkurransemessig betydning, eller
- d) det foreligger særlige hensyn.

Konkurransemessig vurdering

Ved hjelp av det relevante markedet avgrenses det området hvor det aktuelle samarbeidet mellom advokatene har en konkurransemessig virkning. En kjøper vil velge sin leverandør på bakgrunn av egenskaper ved produktet og avhengig av leverandørens beliggenhet. Av denne grunn har det relevante markedet både en produktmessig og en geografisk dimensjon.

Det relevante produktmarkedet inkluderer de varene eller tjenestene kjøperen anser som substituerbare med hensyn til dekning av et bestemt behov. Med substituerbarhet menes i hvilken utstrekning etterspørerne kan velge mellom ulike produktvarianter for å tilfredsstille det samme, underliggende behovet. Substituerbarheten kan måles ved krysspriselasiteter som angir i hvilken grad en konsument, for sin behovstilfredsstillelse, vil gå over til å etterspørre andre produkter dersom prisen på et produkt øker. Dette vil særlig avhenge av produktenes egenskaper, bruksområder og priser.

En privatperson som etterspør en førstegangskonsultasjon hos en advokat ønsker å få klargjort hvorvidt en bestemt problemstilling kan løses gjennom rettssystemet. Det er hovedsakelig advokater som kan tilby tjenester som tilfredsstiller dette behovet. Det relevante produkt-markedet i denne saken omfatter minst tjenesten førstegangskonsultasjon hos advokat. Spørsmålet blir videre om det relevante produktmarkedet også omfatter andre advokattjenester til privatpersoner.

Ordningen med fast pris på førstegangskonsultasjon hos advokat er avgrenset til maksimalt 30 minutter. I henhold til Advokatforeningens hjemmesider på Internett er det sjelden et eventuelt rettslig spørsmål

blir løst innenfor den tidsbegrensede førstegangskonsultasjonen. For konsultasjon utover 30 minutter kan advokaten beregne seg tilleggssalær. Eventuelt må kjøperen søke ordinær juridisk bistand fra advokat. Det fremgår av retningslinjene for fastprisordningen at kjøperen i så fall ikke er forpliktet til å benytte den advokaten som har foretatt førstegangskonsultasjonen. Tilsvarende er ikke advokaten som forestår førstegangskonsultasjonen forpliktet til å ta et eventuelt oppdrag for kjøperen. I prinsippet står derfor både kjøper og selger fritt til å avvise et videre forretningsmessig forhold. Konkurransetilsynet legger imidlertid til grunn at kjøperen i praksis ofte vil foretrekke advokaten som har foretatt førstegangskonsultasjonen fremfor andre advokater. Tilsvarende kan advokaten som har foretatt førstegangskonsultasjonen føle seg forpliktet til å ta et eventuelt oppdrag for kjøperen. Hvis et forretningsmessig forhold oppstår mellom kjøperen og advokaten, vil det normalt være mulig for kjøperen å bytte advokat på et senere tidspunkt. På bakgrunn av dette avgrenses det relevante produktmarkedet til advokattjenester til privatpersoner generelt.

Det relevante geografiske markedet omfatter det området hvor etterspørerne i det relevante produktmarkedet foretar sine innkjøp. Normalt er transportkostnader den faktoren som har størst betydning for avgrensningen av det relevante geografiske markedet. Jo høyere transportkostnadene er i forhold til produktprisen, desto mindre er vanligvis det relevante geografiske markedet. Det er begrenset hvor langt en privatperson som etterspør advokattjenester er villig til å reise for å kjøpe tjenesten. Kjøperen vil antagelig henvende seg til en advokat som er lokalisert i sin geografiske nærhet. Konkurransetilsynet legger derfor til grunn at privatpersoner kjøper advokattjenester i en rekke lokale, delvis overlappende geografiske markeder.

Fastprisordningen for førstegangskonsultasjon hos advokat er et tilbud til privatpersoner. Advokatforeningen opplyser at fastprisordningen er lite brukt fordi ordningen hovedsakelig benyttes i områder hvor Advokatforeningen ikke har etablert såkalte advokatvakter. På advokatvaktene gis privatpersoner gratis juridisk førstegangskonsultasjon hos advokat. Det er etablert advokatvakter i Oslo, Akershus, Østfold, Hedmark, Oppland, Buskerud, Vestfold, Telemark, Aust-Agder, Vest-Agder, Rogaland, Hordaland, Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Troms. Opplysningene fra Advokatforeningen tyder på at tjenesten det samarbeides om benyttes lite relativt til den totale omsetningen av advokattjenester i de lokale markedene. På denne bakgrunn er det Konkurransetilsynets oppfatning at fastprisordningen for førstegangskonsultasjon har liten konkurransemessig betydning i de lokale markedene for advokattjenester, og vil derfor gi samarbeidet dispensasjon fra forbudet i konkurranseloven § 3-1 første ledd.

Konkurransetilsynets konklusjon og vedtak

Medlemmene i Advokatforeningen samarbeider om fast pris på førstegangskonsultasjon hos advokat. Samarbeidet rammes av forbudet i konkurranseloven § 3-1 første ledd. Konkurransetilsynet legger til grunn at tjenesten det samarbeides om benyttes lite relativt til den totale omsetningen av advokattjenester i de lokale markedene, og at samarbeidet derfor har liten konkurransemessig betydning.

I følge forvaltningsloven § 16 skal den et vedtak retter seg mot varsles og ha anledning til å uttale seg i

saken før et eventuelt vedtak treffes. Konkurransetilsynet legger til grunn at varslingsplikten er ivaretatt gjennom brev av 9. mars 2000 til Advokatforeningen.

På denne bakgrunn og med hjemmel konkurranseloven § 7-2 annet ledd, jf kgl. res. av 12. november 1993 nr 1022 og forskrift av 17. desember 1993 nr 1314, punkt I, samt med hjemmel i konkurranseloven § 3-9 bokstav c, har Konkurransetilsynet fattet følgende vedtak:

Prisdirektoratets vedtak av 9. mai 1975 rettet mot Den Norske Advokatforening om dispensasjon fra forskrifter om konkurransereguleringer av priser og avanser av 1. juli 1960 oppheves. Vedtaket trer i kraft straks.

Medlemmene i Den Norske Advokatforening innvilges dispensasjon fra konkurranseloven § 3-1 første ledd til å samarbeide gjennom foreningen om fast pris på tjenesten førstegangskonsultasjon hos advokat for salg til privatpersoner. Vedtaket trer i kraft straks og gjelder frem til 1. mars 2006.

Dispensasjonen kan trekkes tilbake dersom vilkårene for dispensasjon ikke er oppfylt eller forutsetningen for dispensasjonen ikke lenger er til stede, jf. konkurranseloven § 3-9 tredje ledd. Dersom det er behov for dispensasjon utover 1. mars 2006, må det søkes i god tid før dispensasjonen utløper.

For ordens skyld gjør vi oppmerksom på at vedtaket kan påklages innen tre uker. En eventuell klage stiles til Arbeids- og administrasjonsdepartementet, men sendes Konkurransetilsynet. For øvrig vises til vedlagte skjema "Melding om rett til å klage på forvaltningsvedtak".

[til toppen](#)